

V tej številki berite:

na
2.
strani

PROTEINI ZA AFRICANE

na
3.
strani

**ZDAJ JE NA VRSTI NAŠA
PLANICA**

na
5.
strani

**KAKŠNA JE BILA
KLEOPATRA?**

na
7.
strani

**OBISK PRI REPREZEN-
TANTIH NA BLEDU**

Proteini za Afri- čane

(drugo nadaljevanje)

Brezihodna enačba

Profesor Dumont je sestavil enačbo, v kateri ima pogubna lakota glavno besedo. Lakota = nerodovitna zemlja = slabo razvito poljedelstvo = podhranjenost. Se bo ta pogubni krog, v katerem je ujet črni človek, sploh kdaj razklenil?

Na poti iz Ougadougou v Zgornji Volti sreča človek kruto resnico. Podoba ni nova, je pa zato toliko bolj resnična. Imaš občutek, da se voziš po bolj ali manj skodrani ploščevini. Oblak rdečega prahu pripoveduje o bližajočem se kamionu, čeprav je ta še nekaj kilometrov pred teboj. Nebo je čisto, brezbarvno, sonce blede in neumljeno. Narava obupno prosi dežja, ki bo prišel v curkih, puščajoč za seboj neuporabno cestno omrežje, ozračje nasičeno s hlapi, ki bodo prihajali iz izprane in še vedno žejne zemlje.

Dež pada tako silovito, da nastaja na površini drobna plast ilovice. To imenujemo mehanična erozija: zdi se nam še strašnejša, če vemo, da s pomočjo vročine in vlage povzroča, da kemijsko razpade vse kamenje nekaj metrov globoko. Pri tem pojavu nastaja namesto ilovice (slikati) laterit (železovi oksidi in aluminij).

V ekvatorialnih pokrajinah, kjer moče nikoli ne zmanjka in kjer štiti zemljo pred erozijo prostorni gozdovi, ta laterit ni čisto brez koristi, v predelih pa, kjer vlada dolgo sušno obdobje, se laterit zaradi izhlapevanja dvigne na površino in počasi spreminja pokrajino v pravo puščavo.

Tako zemljo je nemogoče obdelovati s traktorjem. Za njim ostajajo samo komaj vidne praske. Vizija mastnih grud, ki ostajajo za plugom, se nehoti preseli na Srednji vzhod in v Ukrajino. Afriški poljedelec tako večino svojega življenja obdeluje bodoče železove rudnike. Nekaj centimetrov pod površino se skriva na novo porajajoča se ruda.

Zaradi starinskega načina obdelovanja in krčenja celine postaja že tako revna zemlja še bolj uboga. Za njenega lastnika pomeni škatalica vžgalic kulturni predmet. Pokrajina je fantastična. Dobesedno sežgana. Črna. Tisoče hektarov daleč sistematično upostošena: savana v deželi Mossi (Zgornja Volta) neprestano gori. To nudi domačinom odlične priložnosti za lov. Na pogorišču, ki je močno izpostavljeno eroziji, sadijo različne kulture. Z grmovjem požira plamen tudi humus,

izginja azot in mineralni elementi. Tri žetve, močni nalivi, sunki vetra in zemlja se zlepi. Na njeni površini nastane nerodovitna skorja. Polje zopet sameva. Kmet ga je opustil, ker mu ni nič več nudilo. Vsaka družina do skrajnosti izkorišča košček zemlje, na katerem pridelava 350 kilogramov prosa ali sirka, pa naj bo to dobra ali slaba letina. Družina s povprečno petimi osebami poje torej vsak dan manj kot kilogram zrnja. Nikoli jim nič ne ostane, kar pomeni, da jih nikoli ne mučijo denarna vprašanja, niti trgovska in ne vprašanja o materialu in gnojilu. Ko zemlja nič več ne daje, gredo naprej. Krčijo gozd in ustvarjajo nove površine. Z njimi se bo zgodilo prav tako kot z vsemi pokrajinami pred njimi. To je torej tisti pogubni krog lakote.

Afriška riba predraga za Afričane

Za zmanjšanje pomanjkanja proteinov ima afriško prebivalstvo v rokah močan adut. Trije oceani in veliko morje obkrožuje 28.000 kilometrov afriške obale. Ali drugače — proteine, ki jih vsebujejo ribe, je najlažje dobiti.

Tropska Afrika naribari trikrat več kot leta 1938. Toda to ne pomeni, da je črnemu prebivalcu riba vedno na razpolago. Nasprotno. Navadno so evropske ladje tiste, ki poberejo ves ulov, ga spravijo v hladilnike in ga potem prodajajo po ceni, ki ni dostopna afriškemu poljedelcu. Primitivna struktura cestnega omrežja in zvišana prevozna cena trenutno onemogočata trgovanje s prekajenimi ribami. FAO skuša razširiti veliko kampanjo v korist uporabe ribje moke. 250.000 ton rib, ki so jih nalovili vzdolž obal Angole, so danes predelali v moko. Toda ne za temnopoltega domačina, pač pa za evropske krave, teleta, prašiče. Ribja moka vsebuje obilo aminokislilin, ki jih priporočajo predvsem dojenčkom, nosečnicam in dojiljam. Ni je težko pridobiti, prav tako ne dela preglavic njen prevoz in je brez dvoma eno tistih zaželenih živil, za katere se afriška kampanja najbolj zavzema.

Največje zaloge rib v notranjosti črnega kontinenta skrivajo predvsem velika vzhodna in srednja afriška jezera, kongoška kotlina, jezero Čad, vodna tokova Niger in Volta ter močvirnati predeli Moptija. Ribogojstvo nudi velike možnosti, snujejo se vedno novi ribogojniški centri. Najmočnejša ovira za uresničitev važnih načrtov je še vedno pomanjkanje izkušenih strokovnjakov.

Vreče arašitov čakajo na prevoz v Evropo

Temeljno orožje proti podhranjenosti in nezadostni količini proteinov, ki jih dobi Afričan, je bre zdvooma mleko. Kdor pa reče mleko — misli živinorejo. Celó v predelih, kjer ne razsaja muha ce-ce, so dolgo mislili, da je razvitejša živinoreja nemogoča. Uspeli poskus na Madagaskarju pa veliko obljublja.

Rodovitna kot opeka

Sakay je pokrajina v zahodnem delu velikega otoka. Tja vodijo poti vzdolž gričev, kjer je zemlja skopa in neplodna. Neki geograf je nekoč dejal: »Opeka je podarila zemlji svojo barvo in rodovitnost«. Sakay je prevzel v svoje roke Urad za razvoj kmetijstva (B. D. P. A.), ki si je zadal nalogo, da iztisne iz pokrajine vse, kar se iztisniti da. Naseljenci so se nastanili na parcelah, velikih po sedem hektarov, namenjenih živinoreji in gojitvi različnih kultur. Na vsaki parceli so postavili trdno kmetijo, vozarnico, svinjak. B. D. P. A. je ustanovila zadrugo in ji naložila kup nalog: nakup živali, izboljšanje pasem, vzdrževanje orodja in ostalega materiala, trgovanje s pridelki, skratka vse mora temeljito »sfrizirati«.

V borbi proti eroziji so se lotili kolobarjenja. Lani so posejali koruzo, letos manioc, drugo leto še kaj, potem pa bo njiva tri leta počivala. Uporabljali jo bodo samo kot pašnik. Tako razumno gospodarjenje in izbira južnoameriških sort trav, ki jih posejejo na prazno njivo, bogato obrodi. 180 ton sveže trave na enem hektaru (ali z drugo besedo 18.000 litrov mleka) niso mačje solze. Preglavice pa imajo z nekaterimi sortami trav, ki se ne morejo navaditi na afriško podnebje. Sakayski hlev daje dnevno štiri tisoč litrov mleka, to število pa se bo v petih letih še podvojilo. Toda na nesrečo je to mleko še vedno mnogo predrago, da bi si ga Madagaskarci lahko privoščili. Iz njega izdelujejo po vsem svetu znan sir, surovo maslo, mleko v prahu, kondenzirano mleko, toda vse to je že v naprej rezervirano za mestne prebivalce. Za domačine nikoli nič ne ostane. Niti posneto mleko. Seveda, kaj bi pa prašiči potem jedli?

Bistven pri tej izkušnji je ravno dokaz, da se v tropskih deželah obeta živinoreji dolgo življenje. Pogledati pa je treba še drugo plat medalje. Negativno. Trda kmečka poslopja so za afriškega poljedelca nedosegljiva. Niti dotaknila se ga niso. Globlje posledice pa je imela za afriško prebivalstvo neka druga stvar.

Pokrajina Mossi. Štiri okrogle hišice iz posušenega blata s slamnato streho. V njih prav toliko družin. Izgubljeni zaselek, ki nima imena. Tod smo srečali le tri starce, ki niso imeli niti petdeset let. Potapljali so se v neskončne pogovore na temo naše prisotnosti. Nekaj kokoši je obiralo osušeno grmovje, medtem ko so nas umazani fantalini, z napihnjenimi trebuhmi in žalostnim pogledom pozorno ogledovali. Ostali prebivalci so na polju. Plevejo. To je trdo in prastaro delo.

Zdi se nam, da fantom niso všeč bonboni, ki smo jim jih ponudili. Slehernega odnesejo starcem, kjer izgine brez sledu. Šele pozneje nam je postalo jasno, da je zanje sladkor dragoceno zdravilo. V zameno smo dobili nekaj zahvalnih besed in dobrodošlico. Leđu pa nismo prebili. Vskak se nam je komaj zaznavno nasmihal. Odšli smo dalje. Dečki so še nekaj časa tekli za nami. Potem tudi njih ni bilo več.

(Konec prihodnjic)

Reporterjevi zapiski z vznožja največje skakalnice na svetu —

Kulma

Nov svetovni rekord — 145 m. Kje je meja v poletih? Slovenščina uradni jezik. Nove velikanke rastejo po svetu.

— »PLANISKA PRIREDITEV« bo od 18. do 20. marca 1966

Zdaj je na vrsti naša PLANICA

Nepopisno je bilo navdušenje v nedeljo, 21. marca, ob 13.56 uri ob skakalnici — velikanki v Kulmu (Avstrija), ko je Vzhodni Nemeč PETER LESSER s skokom 145 m postavil nov svetovni rekord na smučeh, Italijan Nino Zandanel se je torej moral umakniti s prestola rekorderja, kjer je »kraljeval« je eno leto. Takoj po uspešnem letu Petra Lesserja so tega lovca na daljave navdušeni gledalci dvignili na ramena in ga pozdravljali. Petru se je uresničila velika želja. Vse tri dni poletov je zelo drzno naskakoval rekord, vendar mu je ta redek življenjski dosežek uspel šele v nedeljo, ko se je zbralo ob skakalnici največ gledalcev. V soboto je pristal celo pri 147 m vendar se ni uspel obdržati na smučeh in je moral podrsati z rokami po snegu in sodniki zato niso priznali tega skoka za rekord.

Veselje o novem svetovnem dosežku je bilo v dolini pod Kulmom res veliko, Kulm bodo sedaj zapisali med kraje na svetu, ki imajo senzacionalno obeležje.

Tri dni so se poganjali najpogumnejši skakalci — letalci preko te največje skakalnice in kljub muhastemu vremenu beležili tako lepe dosežke. V Kulmu je bilo zbranih 40 skakalcev iz 11 držav, skakalcev velikih skakalnih kvalit, oboroženih z zvrhano mero poguma. Le dvema med njimi ni uspelo preskočiti 100 m znamke. Ze samo ta številka dovolj pove o velikih dosežkih teh junakov na smučeh.

KAKSNA JE SKAKALNICA

Velikanke leži na severnem delu griča Kulm, v nadmorski višini nad 800 m. V tem predelu leži sneg, podobno kot pri nas v planiški dolini, vse od novembra pa do aprila. Pod skakalnico je široka dolina tako, da je dovolj prostora za vse, ki si hočejo na kakršni koli način ogledati kulmsko prireditve. Kulm leži nekako v sredini med krajema Mitrndorf in Tauplitz in je brez vsakršnih objektov.

Zanimivo je tudi za gledal-

ca, da je ta trenutno največja skakalnica na svetu, vsa v naravnem terenu in tako praktično ni nikjer videti kakega umetnega profila tako kot v Planici in Oberstdorfu. Skratka vse je naravno, tudi odskočni most. Skakalnica je na zelo primernem prostoru; na zahodni strani je večji gozd, ki služi dobro namenu skakalnice, saj brani dostop vetru, ki bi lahko skakalce oviral pri letu skozi zrak.

Lani prenovljena skakalnica ima radij prehoda 100 m, dolžina nalleta je 128 m, kritična točka okoli 120 m, do-

pušča pa skoke do 150 m; nadmorska višina same skakalnice pa je 122 m. S samim povečanjem skakalnice niso imeli preveč stroškov. Skakalnica je v primerjavi s planiško velikanko precej ožja in prav zaradi tega je videti zelo velika.

Ime Kulm se je pojavilo prvič v svetu l. 1953, ko je s prvim tednom poletov postal veliko mednarodno središče. Njegov prvi junak je bil eden najboljših skakalcev vseh časov Sepp Bradl iz Avstrije, človek, ki je prvi v zgodovini poletel s smučmi več kot 100

metrov daleč. Bradl je dosegel tedaj, tudi najdaljši skok 120 m.

Na II. mednarodnem tednu poletov (1956. leta) pa je bil zmagovalec Kulma Werner Lesser iz Vzh. Nemčije, ki je tedaj tudi izboljšal kulmski rekord na 122 m. L. 1959 je triumfiral norveški pilot Yggeseth (najdaljši skok 128 metrov). Na predzadnji preizkušnji pa je zmagal najboljši skakalec vseh časov Vzh. Nemeč Helmut Recknagel. P. Lesser pa je tedaj izenačil Slibarjev rekord iz Oberstdorfa (s 141 metri).

KDO BO ZMAGAL

Na letošnji prireditvi so prvič objavili uradne rezultate po ing. Straumannovi metodi. Kot FIS ekspert izmeri vsakemu skakalcu hitrost pri odskoku in čim manjša je hitrost na odskočni mizi in čim večja je dolžina, tem boljšo oceno prejme skakalec. Vendar po izračunih pride med staro klasično metodo do precejšnjih razlik, kar je prav v Kulmu med strokovnjaki pripeljalo vsak dan do precejšnjih zločin debata. Tako je n.pr. v petek zmagal po Straumannovi metodi P. Lesser, po klasični pa Norvežan Wirkola. Zaradi tega, ker ing. Straumannova metoda ne upošteva lepote leta skozi zrak, so nekateri izredno nenaklonjeni tej metodi računanja rezultatov. Danes se še ne ve ali bo Straumannova metoda obveljala ali ne. Nekateri pa se zavzemajo za kombinacijo obeh. Kaj bo prinesel čas, pa bomo lahko morda že videli prihodnje leto v Planici.

SLOVENŠČINA URADNI JEZIK

Nemalo smo bili Slovenci v Kulmu presenečeni, ko smo zaslišali preko zvočnika napovedovalca, ko je začel objavljati dolžine skokov tudi v slovenskem jeziku. Kadar koli je skočil eden izmed naših tekmovalcev ali Ceh ali skakalec iz Sovjetske zveze, vedno je dolžino objavil tudi v slovenskem jeziku. Nad tem smo bili še toliko bolj presenečeni, ker podobnega še

nismo doživeli na nobeni smučarski prireditvi v tujini.

VSAK DAN POLETI TUDI NA FILMSKEM TRAKU

Vsak dan po skokih prejšnjega dne so vsi skakalci, trenerji in novinarji imeli priliko vdti na filmskem traku celotno tekmovalje prejšnjega dne v filmu. To je vzbudilo veliko zanimanje med vsemi v Kulmu, zlasti pa še med skakalci, saj so jim prikazani filmi služili za odpravljanje napak pri poletih.

ROJSTVO NOVIH VELIKAN

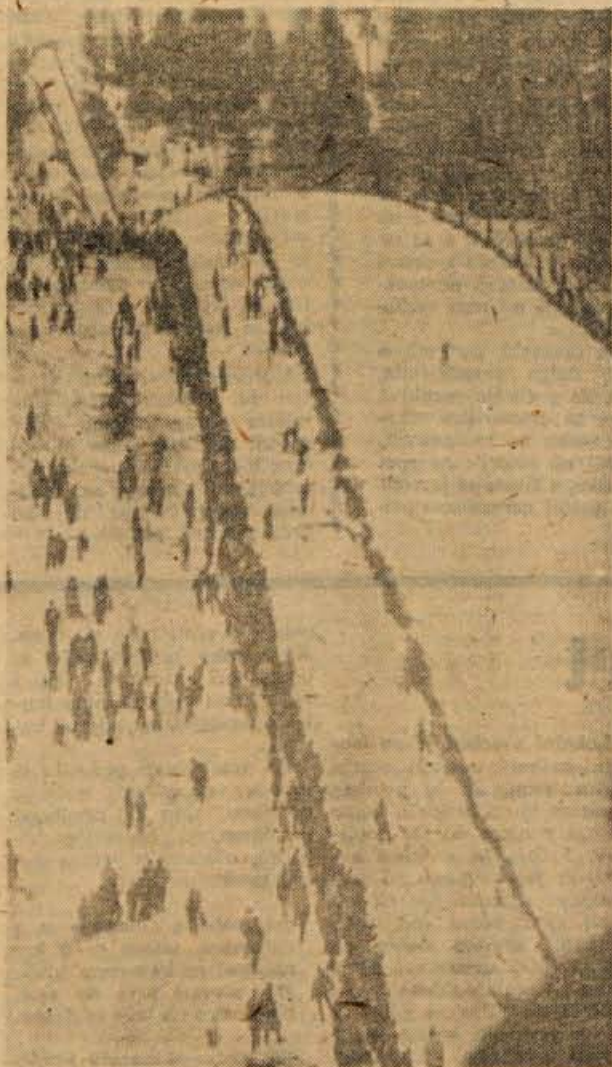
Trikot PLANICA—KULM—OBERSTDORF bo v naslednjih letih dobil nove tekmece. Na Norveškem so zgradili velkanko, ki je podobna planiški in že v letu 1967 bo v VIKERSUNDU prva prireditve. Kot je bilo slišati, pa bodo velikanke zrastle tudi še v Vzh. Nemčiji in v ZDA. Kako bo poslej s prireditvami, se še ne ve, vsekakor pa bo razdobje šestih let predolgo in bo nujno, da bodo na leto tekmovalji na dveh velikankah.

Vrstni red za prihodnja štiri leta je zdaj že določen: 1966 PLANICA, 1967 VIKERSUND, 1968 OBERSTDORF in 1969 KULM;

ZDAJ JE NA VRSTI NAŠA PLANICA

V središču pozornosti bo v l. 1966 Planica, kjer je bilo rojstvo poletov pred 30 leti. Naša velikanke pod Poncami je v zadnjih letih nekoliko zaostala za sosedama v Kulmu in Oberstdorfu. V Planici je rekord 127 m, v Oberstdorfu 144 m in v Kulmu 145 metrov. Planica bo izgubila na svojem pomenu, če je ne bomo do naslednje prireditve povečali. Kot smo zvedeli, bodo naši strokovnjaki preuredili skakalnico v Planici, tako da bo dopuščala polete do 140 m. To je velika želja vseh ljubiteljev tega drznega športa na smučeh in upamo, da bo našim strokovnjakom uspelo do 18. marca 1966. leta skakalnico čim bolj pripraviti za veliko prireditev pod Poncami.

Jože JAVORNIK

Pogled na skakalnica

VOLK

IN ČLOVEK

Lisica in volk sta sedela v kavarni, pila turško kavbo in s prijateljskim klepetom ubijala dolgčas. Po vrsti sta ogledala naj-novejše vesti iz živalskega sveta: nove penzije in nove cene, izgubo v tovarni mačje preje, rotiranje direktorja te tovarne tovariša Mrnjava na višji in odgovornejši položaj, pomanjkanje papirja, izgube in možnost za kooperacijo s perutninsko farmo (interesent lisica) in s farmo bekonov (interesent volk), vrnitev lastovičjega ansambla z uspešne turnee po severni Afriki, odžaganje tovariša Ježa... pa je med drugim lisica volku pripovedovala, kakšno moč ima človek. Nobena žival se mu ne more ustavljati in edino z zvijačo se lahko pred njim branijo.

Tedaj je rekel volk: »O, da bi samo videl človeka, takoj bi se ga lotil.«

»Tu ti lahko pomagam,« je rekla lisica. »Vzemi si dopust, poklič me po telefonu in jaz ti ga pokažem.«

Volk se je takoj ogrel za predlog, vendar ni maral trošiti dragocenih dni dopusta, ker je bil ženi obljubil, da ga bosta poleti prebila na kaki ovčarski planini. Zato je šefa prosil, naj mu da študijski dopust, ker namerava proučevati človeka. Šefa se je volkova zamisel sicer zdela smešna in nekoristna, toda ker je vedel, da ima volk na občini vplivne zveze, mu je dopust odobril ter na seji delavskega sveta razložil, kako pomembno in koristno bo volkovo študijsko delo za nadaljnji razvoj in procvit njihovega podjetja. Volk so naposled odobrili še kilometrino in dnevnicke ter mu obljubili posebno nagrado za njegov elaborat o človeku.

Tako je volk lahko telefoniral lisici in lisica ga je vodila na pot, po kateri je vsak dan šel lovec.

Najprej se je po poti pripeljal v fičko star birokrat. »Ali je to človek?« je vprašal volk. »Ne,« je odgovorila lisica, »ta je bil človek, dokler ni prišel v kancelijo. Zdaj pa ima namesto srca pisalni stroj,

namesto hrbtnico zveržen paragraf, namesto obraza prazen obrazec, namesto prstov deset žigov.«

Nato se je po poti pripeljal v Oplu mlad karierist. »Ali je to človek?« je vprašal volk. — »Ne,« je odgovorila lisica, »ta šele bo človek, če bo spoznal, da borba za čimbolj polno korito, čimvečjo kubaturo avtomobila in čimvišji klin na družbeni lojtrci niso vredni pravega človeka.«

Končno je na mopedu pribrenčal lovec s puško na rami in z lovskim nožem ob strani. Tedaj je rekla lisica volku: »Vidiš, tamle prihaja človek. Tega se loti. Jaz moram nazaj, da ne zamudim občnega zbora prijateljev kokoši.«

Tedaj je šel volk nad človeka. Ko ga je lovec zagledal, je rekel: »Glej, glej, kdo bi si mislil, da so pri nas volkovi tudi v gozdovih! Skoda, da nisem vzel nobene kroglice s seboj.« Pomeril je in sprožil naboj šiber volku v glavo. Volk je bolesto spahil obraz, toda poguma ni izgubil. Zatajil je bolečino in lovca zgrabil. »Hud je!« je pomislil lovec. »Nič manj kot naši volkovi, če jim vržeš v obraz, kaj si o njih misliš.« Potegnil je svetel lovski nož in zadal volku v levo in desno stran par bodljajev, da je ves krvaveč in strašno rjoveč prišel bežati.

»No, tovariš volk,« so mu rekli v podjetju, ko se je vrnil z bolniške, »ali ste že sestavili elaborat o človeku?«

»Oh,« je odgovoril volk, »nisem si predstavljal, da je človek za naše podjetje tako neinteresant. Sploh ne kaže razumevanja za kooperacijo, kamoli za integracijo. Zato predlagam, da ustanovimo v okviru našega podjetja poseben zavod za proučevanje možnosti postopnega zblíževanja s človekom. Za direktorske posle tega zavoda sem se pripravljen sam žrtvovati, kolikor mi zagotovite nekoliko višje prejemke, kot sem jih imel na prejšnjem delovnem mestu. Tudi težave z izbiro sodelavcev lahko prepustite meni, poznam nekaj zelo sposobnih živali za tovrstno delo. V začetku bi se naš zavod sicer omejil le na teoretično proučevanje problema, a ni rečeno, da ne bi sčasoma pristopili k stvari tudi s praktične strani. V daljnji perspektivi bi imelo naše podjetje od tega vsekar nelzmerne koristi...«

Upravni odbor in delavski svet sta o volkovem predlogu dolgo razpravljala. Končni sklep je bil, da podjetje zaenkrat nima dovolj sredstev za ustanovitev takega zavoda, a da se volku ne bi zamerali, so ga sklenili poslati na nekajletno specializacijo v inozemstvo, s čimer se je volk hvaležno strinjal in pričel nemudoma pripravljati kovčke...

Karoserije iz umetnih snovi

Američani so izračunali, da je 70 odstotkov vseh osebnih avtomobilov neuporabnih pred potekom dejanske življenjske dobe samo zaradi okvar, ki so posledica korozije — razjedanja kemičnih ali elektro-kemičnih vplivov. To dejstvo in pa vedno močnejša tendenca za manjšimi težami sestavnih avtomobilskih delov in ekvivalentno večjimi hitrostmi, narekujejo avtomobilskim tovarnam edino uspešno smer razvoja: uporabo umetnih snovi za sestavne dele.

Sodobni avto npr. VW 1500 ima 13,5 kg sestavnih delov izdelanih iz umetnih snovi, to je komaj 1,8 odstotka celokupne teže. Razvoj v tej smeri do sedaj ni kdove kaj napredoval, saj so prvi sestavni del — vetrobran izdelali iz celuloida in ga montirali na automobile že pred 60. leti.

Odločen napredek pomeni namera treh svetovnih avtomobilskih tovarn, da bodo že letos izdelale prve tipe avtomobilov s karoserijami iz umetnih snovi. Da bi dobili pred serijsko izdelavo osebnih avtomobilov kar največ izkušenj — se bodo sedaj omejili le na športni tip voza.

Specifična teža različnih umetnih snovi se giblje med 0,9 in 1,5 gramov na cm³. To je tretjina do polovice teže lahkoh kovin ali sedmine do osmine teže jekla. Manjša teža glede debeline sedanjih kovinskih sten pa ni enakovredna, saj so stene iz umetnih snovi na posameznih mestih debelejšje ali tanjšje, kar zavisí pač od zahtevane trdnosti. Karoserije iz umetnih snovi so v primerjavi z jeklenimi precej večje, toda okrog 100 kg lažje. Prihranek na teži pa ima večji učinek v odnosu na težo (v kg/PS), večji pospešek in boljše premagovanje strmín.

Korozije pri umetnih snoveh ni. (Sedanja polovična rešitev oblog jeklenih delov s sloji zaščitnih lakov in tudi umetnih snovi ni uspela, ker udarjajoče kamenje na spodnjih delih razbije slej ko prej zaščitne plasti).

Nadaljnja prednost pri izdelavi sestavnih delov iz umetnih snovi namesto iz kovinskih, so udarci avtomobilskih delov na človeka pri avtomobilskih nesrečah.

Jeklo »teče« — torej se deformira ustrezno na smer udarcev. Umetne snovi imajo v nasprotju s kovinami zelo majhno zatezanje — komaj 2 do 3 odstotka, nato pa enostavno počijo. S steklenimi nitmi ojačena poliesterška smola ima veliko probojno trdnost, kar je absolutna prednost nasproti jeklu. Umetne snovi ne dopuščajo plastične deformacije delov, kar je npr. pri kovinskih delih glavni vzrok smrtnih nesreč. Pri umetnih snoveh nastanejo pri močnih udarcih raze in razpoke, ki se dajo potem enostavno zaliti, a odvišna masa zbrusiti.

Seveda so konstruktorji našli pri razvijanju na precejšnje težave. Dolgo časa so iskali primeren površinski lak, ki bi imel isti raztezni koeficient kot umetna snov. Nazadnje so se zedinili ob ugotovitvi, da je pravzaprav nesmiselno zasledovati trenutno modo o zunanjem sijaju karoserije. Zadovoljili so se z isto kvaliteto površine karoserije brez pretirane ga sijaja.

Glavna težava pri proizvodnji je v tem, da morajo posamezne sestavne dele lepiti. Trdnost sestavljenih delov pa sedaj še ne ustreza zahtevam v avtomobilski industriji. Tako je celotna proizvodnja še maloserijska in draga ter je sploh vprašanje, če se bo kdaj dala avtomatizirati, kot je sedaj pogoj pri racionalni proizvodnji avtomobilskih tovarn.

Proizvodnja kovinskih karoserij je zato danes mnogo rentabilnejša kot nova iz umetnih mas. Strokovnjaki avtomobilskih industrij pa kljub temu prerokujejo novemu načinu izdelave veliko bodočnost. Kako se bodo umetne snovi obnesle v praksi, bodo kmalu dokazali prvi tipi dirkalnih voz, ki bodo že letos skušali odvezmati lovoričke jeklenim konstrukcijam.

Naš avtobusni promet

Nov, v zadnjih letih se je tudi pri nas zelo povečal avtobusni promet. Pa kaj se ne bi. Prvič imamo domače avtobusne »fabrike«, drugič pa so se potniki — pešci več ali manj naveličali počasnih voženj »s šefletencugom«, zato ni nič čudnega, če se rajši poslužujejo avtobusov. Kdor koli pa veliko potuje z njimi, bo gotovo potrdil mnenje, da se tudi v avtobusnem prometu pojavljajo razne napake in to: pomanjkanje vozniških redov, prodajanje napačnih rezervacij, nepravilne informa-

cije, ki se dnevno kažejo na teh voznjah.

Jaz sicer dosti ne obremenjujem avtobusnega prometa. Slišal pa sem stvari, ki jih je vredno povedati: recimo, da šoferji na rednih avtobusnih voznjah vozijo kljub megli in spolžki cesti 90 km na uro ter pri tej brzini večkrat zgrešijo vmesna avtobusna postajališča. Da je taka voznja nevarna za potnike, vidimo na opozorilu v čisti slovenščini na avtobusnih vratih: »Ne tišči se na vrata, opasno je!«

Lokalni avtobus je po mojem najbolj udobno vozilo, kljub temu, da je v njem prostora le za 50 ljudi, lahko potuje v njem do 130 potnikov. Potovanje v takih avtobusih je uravnano po sardinskem sistemu. Šoferji teh vozil sicer vozni red slabo poznajo, izredno dobro pa ustavljajo avtobus daleč stran od postaje. Tako se vsi potniki zakadijo za njim in je za vstop in izstop neobhodno potrebna akrobatska praksa in posebna previdnost, da jim sprevodnik ne

pripre z vrati roko ali nogo. Kajti tako priprto roko bi lahko pri nadaljnji voznji šofer proti volji potnika lahko uporabljal za smerni kazalec.

Pri avtobusnem prometu je seveda važno tudi vedenje potnikov, zato bi predlagal potnikom, za čimboljšo, hitrejšo, udobnejšo voznjo nekaj predlogov in to:

pri prihodu avtobusa se z zvijanjem telesa in s krmarjenjem komolcev junaško prerini prvi do vrat, brez ozira na levo in desno.

Po možnosti pozabi kupiti vozni listek, saj bo kmalu izstopil. V kolikor pa bi le

moral plačati vozni listek, ga plačaj s pettisočakom, s tem boš naredil sprevodniku posebno veselje, ostalim potnikom pa nudil nemoteno brezplačno voznjo.

Ako sediš, potem ne odstopaj sedeža starejšemu, invalidu, materi z otrokom itd. / Če si na daljši voznji, vzemi s seboj malico in ne pozabi na česen in čebulo, kajti česen in čebula nudita v polnem avtobusu vzdušje domačnosti.

Mogoče bi še lahko našteval predloge, ampak mislim, če boste že samo izpolnjevali našteje primere, vam bo potovanje z avtobusom nad vse — prijetno.

Kleopatro si navadno predstavljamo kot egiptovsko Sireno in kot razvpiho zapeljivko, ki se je sama umorila iz ljubezni do rimskega vojskovođe Marka Antonija. Toda to ni povsem resnično. Kleopatra je bila kraljica prastarega egiptovskega kraljestva, vendar pa po njenih žilah ni tekla niti kapljica egiptovske krvi. Po rodu je bila makedonska Grkinja, njena egiptovska prestolnica Aleksandrija je bilo grško mesto in na njenem dvoru so govorili grški jezik. Ustanovitelj njene dinastije je bil makedonski general Aleksandra Velikega, Ptolomej, ki je po Aleksandrovih smrti zavladał v Egiptu in se razglasil za kralja. In kar se tiče razuzdanosti nimamo niti sledu o kakem dokazu, da bi imela ljubezenske odnose z drugimi moškimi, razen z Julijem Cezarjem in tri leta po njegovi smrti z Markom Antonijem. To pa niso bile morda

pogovoru, njen ljubeč glas in njeno spretnost in fineso v govoru. Govorila je šest jezikov, bila je dobro podkovana v grški zgodovini, književnosti in modroslovju, bila je previdna pri pogajanjih in nadarjena za vojno umetnost. Znala je tudi učinkovito zaigrati, če je bilo treba. Ko jo je Cezar povabil, naj pusti svoje čete in pride v palačo, ki si jo je v Aleksandriji prilastil, se je v mraku izmuznila v mesto, se dala zaviti v preprogo, ki jo je Cezarjev stražnik neopaženo prinesel na ramah v Cezarjevo stanovanje. Najsi je s to zvijačo hotela uiti zavratiim morilcem v službi svojega brata ali pa samo napraviti vtis na Cezarja, vsekakor pa je moral tudi to dramatični nastop skupaj z njenim pogumom in njeno prijaznostjo pripeljati Cezarja do spoznanja, da je politično modro, če jo pusti na njenem vladarskem prestolu.

Filmska Kleopatra

Kakšna je bila KLEOPATRA

lahkomiselne ljubezenske avanture, ampak javna zveza, ki so jo odobrili Kleopatrinii svečeniki in je bila v Egiptu priznana kot zakon. Domneva, da je iz same strasti in uživanja željnosti zapeljivala take može, je absurdna. Julij Cezar je bil okrog trideset let starejši od nje in je imel že do tedaj štiri zakonske žene in brez števila ljubice. Njegovi vojaki so ga imenovali »plešastega zakonolomeca« in skrivaj popevali o njem zabavljico, ki je zakonske može opominjala, »naj dobro skrijejo svoje žene, dokler Cezar iz mesta ne gre.« Tudi Antonij, štirinajst let starejši kakor kraljica Kleopatra, je bil znan ženskar. In ko se je Kleopatra usmrtila, se verjetno ni iz ljubezni do njega, ampak zato, da bi se s tem izognila ponižanju in novim osvajalcem.

Kljub vsemu se je neresnična legenda o značaju kraljice Kleopatre ohranila celih dva tisoč let, predvsem zato, ker so pesniki in dramatik — med njimi celo Shakespeare — bolj poudarjali kraljičino telesno lepoto in privlačnost kakor pa njeno modrost in hrabrost. Pozabljali so, da se je v svojih dejanjih izkazala kot odločna in resna žena, ki ji ni bilo do muhastih stranutov, ampak se je vse življenje borila za to, da bi svojo deželo izrgala iz dosega Rimljanov.

Rojena leta 68. ali 69. pr. n. št. je Kleopatra rasla sredi dvornih spletk in nasilstev. Oče Ptolomej XII. ji je umrl, ko je bila stara osemnajst let. Tedaj je postala kraljica in najprej vladala skupno s svojim desetletnim bratom Ptolomejem XIII. Pod vplivom političnih spletkarjev pa je dve leti pozneje brat Ptolomej prisilil sestro, da je morala zbežati v pregnanstvo v Sirijo. Toda z neupogljivim pogumom, ki ji je bil lasten vse življenje, si je takoj nabrala vojsko, udarila z njo nazaj preko puščav in si znova osvojila kraljevski prestol.

Tu je Kleopatro spoznal Julij Cezar, ko je preganjal svojega političnega tekmeca Pompeja in prišel v Egipt jeseni leta 48 pred n. št.

Kakšna je bila Kleopatra? Edino, po čemer nekaj vemo o njeni zunanosti, so maloštevilni noveci z njenim profilom in kip glave, ki so ga tisoč osemsto let po njeni smrti izkopal iz rimskih razvalin; ta kip so smatrali za sodobno podobo slavne egiptovske kraljice in ga danes hranijo v britanskem muzeju v Londonu. Novci in omenjeni kip jo prikazuje z nekoliko orlovskim nosom in z lepimi usti, s finoblikovanimi ustnicami. Nekateri antični zgodovinarji so pisali o njeni privlačni lepoti, toda to so bili možje, ki je sami niso videli. Najboljši zapisek nam je morda zapustil Plutarh, čigar ded je marsikaj zvedel o njej od nekega zdravnika, ki je bil prijatelj enega izmed dvornih kuharjev. Plutarh pa piše, »da njena lepota ni bila tako izredna, da bi se nobena ne mogla z njo primerjati.«

Ne glede na njeno lepoto pa vsa stara poročila enoglasno poudarjajo njen »nepremagljiv čar« v

Da bi Cezarju pokazala vse bogastvo Egipta, je pripravila Kleopatra prihodnjo pomlad slavnostno vožnjo po Nilu. Cele tedne sta se vozila po reki v razkošno opremljeni družinski ladji v spremstvu štiristo ladij z vojaštvom in živčezem. Junija meseca nato je Kleopatra rodila sina Cezariona (ime pomeni v grščini »mali Cezar«). Ta otrok, edini Cezarjev sin, je bil najbrž povod za načrt o združitvi Rima in Egipta v mogočno kraljestvo, ki naj bi mu vladala Cezar in Kleopatra ter za njima njuni potomci. Takoj po dečkovem rojstvu je Cezar zapustil Aleksandrijo in nadaljeval vojaške operacije v Mali Aziji in Severni Afriki, da bi zadušil še poslednje upore. Preden je minilo leto, se je vrnil kot nesporni diktator v Rim, kjer ga je že pričakovala Kleopatra s Cezarinom v prekrasni, nalašč zanjo zgrajeni villi.

Kot kraljica z lastnim kraljevskim dvorom je Kleopatra kaj kmalu začela vplivati na življenje v Rimu. Poklicala je iz Aleksandrije strokovnjake, ki naj bi izboljšali kovanje denarja in pomagali Cezarju pri njegovih finančnih vprašanjih. Njeni astronomi so reformirali rimski koledar, ki se je od tedaj naprej imenoval po Juliju Cezarju — julijanski in je predhodnik našega sedanjega, gregorijanskega koledarja. Njen kip je dal Cezar postaviti v novem, Veneri na čast zgrajenem templju in dal kovati kovance, na katerih je bila upodobljena Kleopatra s Cezarinom v naročju kot Venera z Amorjem. A že dvajset mesecev po Kleopatrinem prihodu v Rim, je bil 15. marca 44. pr. n. št. Cezar umorjen, ko je bila njegova moč na videz neomejena.

Kako je Cezarjeva smrt prizadela Kleopatro, o tem ne vemo ničesar. Mesec dni pozneje je odplula nazaj v Egipt in v naslednjih treh letih njenega vladanja vemo le to, da se je vsaka izmed bojujočih se strank v državljanski vojni, ki je v Rimu izbruhnila po Cezarjevi smrti potegovala za Kleopatrinu naklonjenost. Očividno je bila njena tedanja politika, politika previdnega čakanja, da bo videla, kdo bo postal Cezarjev naslednik.

Iz bojev za oblast je na Vzhodu izšel kot najmočnejši Mark Antonij. Prosil je Kleopatro, da bi se sešla v Tarzu. Nekaj časa se za njegov predlog ni zmenila. Potem pa je odinila na morje z bogatim brodom, polnim zlata, sužnjem, konj in biserov. V Tarzu se ni hotela izkreati in napraviti vtisa, kakor da ona prosi sprejema in milosti, ampak se je zadržala pred pristaniščem in čakala, potem pa spretno doseгла, da je Antonij kot gost prišel k njej na ladjo. Rimljana je sprejela nadvse slovesno in razkošno z glasbo in slikovitim špalirjem prelepih sužnjem, oblečenih v nimfe in gracije, sama pa je sedela v naslanjaču pod zlatim jadrom, oblečena v obleko Venera med dečki amorji, ki so ji stregli s pahljačami.

Po končanem banketu je kraljica vse, karkoli se pri banketu uporablja — zlato namizno posodo, umetno izdelane čaše, dragocene divane in vezenine — pustila svojemu gostu v dar. Prihodnji večer je znova pogostila Antonija in njegove oficirje in prav tako spet vsakega posebej bogato obdarila. Ni si nameravala s tem pridobiti Antonijeve ljubezni, ampak mu je hotela pokazati, kako neizmerno je Egipt bogat in kako pomembno je zanj, da ima njo za zaveznika.

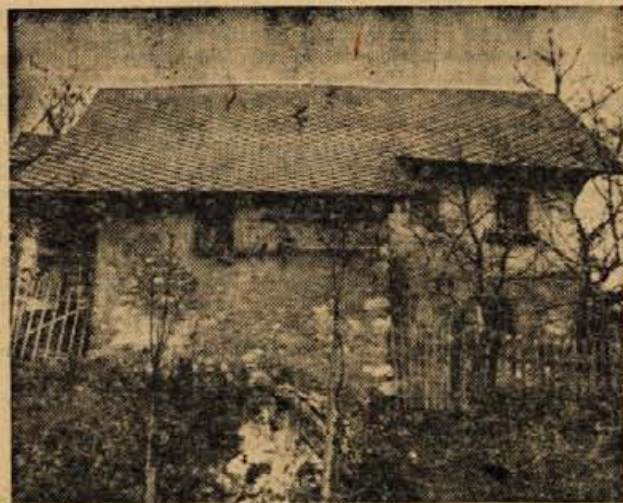
Tri mesece pozneje je prišel Antonij v Aleksandrijo in tam ostal čez zimo. Spomladi se je spet odpeljal, šest mesecev prej, preden mu je Kleopatra rodila dvojčke in je potem skoro štiri leta ni več videl. Kleopatra pa je medtem še bolj poskrbela za obrambo svoje dežele, pomnožila brodogve ni si kopicila zlata. Ko je Antonij upal, da bo svojo oblast na vzhodu še bolj razširila in je kraljico Kleopatro povabil na ponovni sestanek v Sirijo, je spet šla in sklenila, da bo skušala iz tega iztisniti čimveč koristi zase in za Egipt. Posrečilo se ji je, da je sklenila z Antonijem pogodbo, ki je Egiptu vrnila obširna ozemlja, katera so faraoni pred štirinajstimi stoletji zasedli, a so bila sedaj rimske province. Antonij je privolil v pravomočno sklenitev zakona in v spomin na poroko dal kovati denar, na katerem sta bila upodobljena oba skupaj. Kleopatra pa je začela od tedaj naprej znova šteti leta svojega vladanja.

Trinštiridesetletna Kleopatra je tedaj odšla z Antonijem v boj proti Partom, vendar pa je ob Evfratu morala zaradi nosečnosti vojni pohod prekiniti in se vrniti. Jeseni je rodila sina, pozni pa jo je začel Antonij klicati na pomoč. Njegova vojska je bila razbita in le rešni ostanki so se z veliko težavo rešili do sirske obale. Takrat mu je spet pohitela Kleopatra na pomoč z denarjem, živčezem in orožjem.

Prihodnje leto, 35 pred Kr., je morala uporabiti vso svojo sposobnost, da je Antonija — čigar razsodnost je zaradi nagnjenosti k pijači pešala — odvrnila od novega pohoda proti Partom. Spoznala je, da njen pravi sovražnik niso Parti, ampak Oktavijan, Cezarjev nečak in zakoniti dedič, ki je s sedežem v Rimu vladal zapadnemu delu cesarstva. Nagovarjala je Antonija, naj se z vsemi silami potruži za strmoglavljenje Oktavijana. Leta 32. pr. Kr. ga je pregovorila, da je napravil korake, ki so pripeljali do vojne z Oktavijanom. Uradno se je ločil in dal razveljaviti svoj zakon z lepo Oktavijanovo sestro Oktavijo. Potem pa je poslal vojaške čete čez Egejsko morje v Grčijo. S tem je tudi Kleopatra dosegla vrh svoje moči in ugleda; vazalni kralji Bliznjega vzhoda so se potegovali za njeno naklonjenost in tudi Atenci so jo obsipali s častmi, jo slavili kot Afrodito in na atenski Akropoli postavili njen spomenik.

(Nadaljevanje na 6. strani)

Finžgarjeva rojstna hiša - muzej

Zunanost Finžgarjeve rojstne hiše

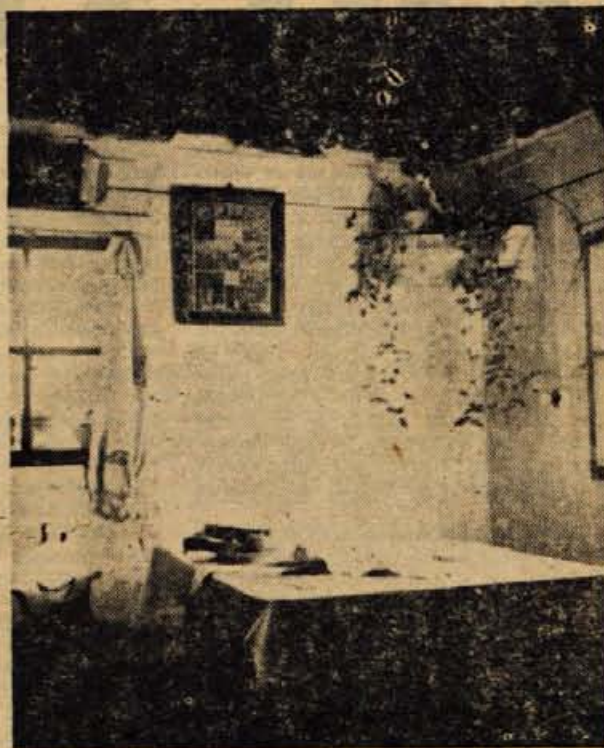
Gorenjci, ponosni na velikega poeta Prešerna, morda le malo preveč pozabljamo, da se je prav v bližini njegove rojstne vasi, v Doslovčah, rodil velik umetnik vezane besede dr. Fran Saleški Finžgar. Veliko obiskovalcev Prešernove rojstne hiše niti ne ve, da je prav blizu tudi njegov dom. Prav zato sta društvo slovenskih književnikov in zavod za spomeniško varstvo sklenila, da bosta restavrirala pisateljevo rojstno hišo tako kot je bila v času pisateljeve mladosti. S tem bomo dobili nov etnografski in memorialni spomenik.

Toda od sklepa do uresničitve je precej dolga pot. Najprej je bilo treba dobiti sredstva in vsa dovoljenja in šele potem se bo lahko pričelo z delom. Prav zato smo o poteku povprašali glavnega organizatorja konzervatorja tovariša Jerneja Sušteršiča, kdaj in kako bo urejena Finžgarjeva rojstna hiša.

-- Najprej naj bi opozoril, da Finžgarjeva rojstna hiša ni prazna, v njej živi sedanji lastnik — družina Knafelj. Prav Slavka Knafelj, sedanja gospodinja že dolgo let prijazno razkazuje pisateljev dom mnogim obiskovalcem. Sama se je zelo zanimala za Finžgarjevo življenje, spravljala o njem vse članke, posebno pa jo je zanimala ureditev hiše, kakršna je bila v njegovi mladosti. Zato je po-

vprašala o tem, takrat še živvečega pisatelja. Ponosno visi v sobi njegovo pismo, v katerem opisuje svoj dom. Knafljeva pa se ni zadovoljila samo s tem. Takoj je pričela z iskanjem predmetov, ki so bili včasih v hiši in marsikaj našla. To bo vsek-

kor bogat prispevek k ureditvi muzeja. Vendar pa se je stvar z ureditvijo zataknila prav pri sedanjih lastnikih, ki so tako zelo navezani na Finžgarjevo rojstno hišo. Lastnik je silno nezaupljiv in se boji, da ga bodo opeharili in zato noče skleniti pogodbe

Pogled v notranjost hiše

z občinsko skupščino. Seveda pa se dela prav brez te pogodbe zaenkrat še ne morejo pričeti. Sicer ima zavod za spomeniško varnost možnost, da se posluži celo nacionalizacije, vendar se tega spomeniška služba ne poslužuje, saj je vedno prišlo do kompromisnih rešitev. Tu pa je še toliko težje, ker je družina Knafelj res že veliko prispevala za ureditev in zato je strah, da bodo opeharjeni, odveč. — Torej se bodo dela lahko pričela takoj, ko bo sklenjena pogodba. In kakšna je pogodba?

— Sklenil naj bi pogodbo z občinsko skupščino, da bo odstopil hišo in prejel zanjo znesek, za kolikor je bila hiša ocenjena. S tem zneskom bi krili strošek za najete zidarje. Tega pa tov. Knafelj ne razume in noče nobenega denarja. Dokler pa ni sklenjena ta pogodba, pa ne moremo zaprositi za gradbeno dovoljenje in nakazati svet iz splošnega ljudskega premoženja tov. Knafelju za novo hišo. Poleg omenjene pogodbe pa bo skrbniški svet sklenil z njim še posebno pogodbo, po kateri se obvezuje, da mu bo, seveda ob njegovem sodelovanju, postavil novo hišo.

Kako bo urejen spominski muzej?

— Akcija za ureditev se je pričela že pred dvema leto-

ma. Podprla sta jo sklad za pospeševanje kulturne dejavnosti SRS in sklad občinske skupščine Jesenice. S tem so bili dani osnovni pogoji za realizacijo načrta. Vse naj bi bilo urejevalo tako kot pripoveduje pisatelj sam:

«Hiša je bila prvotno lesená, kakor vse staroslovenske. Sele kasneje so jo ometali...

... Oče je imel svojo delavnico v sobi, kjer je krušna peč. Sivaril je ob veliki javorjevi mizi. V letih moje prve mladosti so stale v hiši tudi statve. V kamri je bila spalnica za očeta in mater in za naju z bratom...

Spodaj (rekli smo v čevdru) je bila pred vhodom v sobico shramba za zelje...

K hiši bomo postavili ponovno lesen skedenj, ki je sedaj v Mostah pri Urau (domaćija). Obnovili bomo tudi jamo za barvanje platna, ki je še ob lesi, ki vodi v ograjeno ohišnico. V hiši sta bili namreč dve obrti. Pisateljjev stari oče je tkal platno, pisateljjev oče pa je bil krojač. Včasih mu je pomagal tudi pisatelj. Notranjost bo urejena tako, da bo spodaj zbirka pisateljevih del in rokopisov, zgoraj pa vsi predmeti, ki so jih uporabljali v hiši. Sedanja lastnica pa naj bi postala skrbnica muzeja — je zaključil tov. Jernej Sušteršič.

Kakšna je bila ...

Ze naslednje leto, 31. pr. Kr., dne 2. septembra, pa se je pri Akciji na zapadni grški obali v trenutku vse zrušilo. Zgodovinarji si še do danes niso na jasnem, kako in kaj je bilo s to bitko. Zakaj se je Antonij, ki je imel premoč v kopenskih silah, sploh spustil v pomorsko bitko? Zakaj je Kleopatra, ko je boj še divjal in bil izid še negotov, razpela jadra in s svojimi šestdesetimi ladjami odplula proti Egiptu? In tretjič, zakaj je tudi Antonij kar na lepem zapustil svojo mogočno armado, se pridružil Kleopatrin in z njo vred odplul?

Ko se je doma raznesla novica o porazu, je Kleopatra energično zavrnila vse poskuse nemir in se potrudila za ohranitev in utrditev dobrih odnosov s sosednjimi deželami. Svoje bojne ladje pa je prepeljala iz Sredozemskega morja v Rdeče morje, kar je bil čudovit načrt za tisti

čas, saj so morali ladje vlačiti po suhem skozi puščavo in mnogo kilometrov daleč.

Ko so prišle Oktavijanove čete in zavzele obmejne egiptovske trdnjave, je ostala Kleopatra v Aleksandriji in bila pripravljena, da se bo z Oktavijanom pogajala ali pa se spustila z njim v boj. Toda, ko je njegova vojska pritiskala bliže, sta Kleopatrina brodogej in konjenika prešli na sovražnikovo stran. Tedaj je Antonij napravil samomor. Kleopatru pa so Rimljani ujeli in zastražili ter ji zagrozili, da bodo v primeru njenega samomora pomorili tudi njene sinove.

Cepprav je Oktavijan obljubil Kleopatrinu pomilostitev, je bila prepričana, da jo čaka ista usoda kakor stotine drugih kraljevskih ujetnikov, ki so jih v zmagovalstvu vkljenjene vodili po rimskih cestah, potem pa so jih pomorili. Tudi v Rimu je do zadnjega ohranila mir in pogum ter se na zunaj delala, kot da niti ne pomisli na obup ali samomor! Ni prosila milosti, izprosila si je le dovoljenje, da je smela obiskovati Antonijev grob. In ko so jo ob takih prilikah v nosilnici nosili po rimskih ulicah, je najbrž prišla v stik z nekaterimi svojimi pristaši. Nekoč se

je vrnila domov, se skopala, povečerjala in ukazala svojim sobaricam, naj jo oblečejo v Venerin kostum. O vsem, kar se je zgodilo potem, vemo samo to, da so rimski oficirji morali s silo vlomiti v njeno stanovanje in da so našli kraljico mrtvo. Staro izročilo pripoveduje, da je Kleopatra pustila, da jo je picila kača, katero so baje v košari med smokvami vtihotapili v njeno stanovanje.

Pri Oktavijanovem triumfu v proslavo zmage nad Egiptom so namesto žive Kleopatre vozili po Rimu njen kip, kateremu je z roke visela strupena kača. Njeni trije Antonijevi sinovi — Cezarion je bil že pred tem umorjen — pa so morali v poniževalnem sprevodu korakati poleg kipa svoje matere.

Da bi se prikupili zmagovalcu, so po Kleopatrinu smrti nekateri rimski pesniki vrgli v svet in začeli širiti legendo o hudobni in pokvarjeni egiptovski kraljici; in ta legenda se je v veliki meri ohranila do današnjih dni in še danes mnogim prikazuje poslednjo vladarico starega Egipta v drugačni in slabši luči, kakor pa je bila v resnici. (Po »Readers Digest« 1964)

Obisk pri reprezentantih

Zivo se še spominjam televizijske akcijske reportaže: »Ali veste, kaj pomeni ta znak?« Reporter TV je v Ljubljani na ulici ustavljal ljudi in jih spraševal, kaj pomeni znak »SPENT«? Veliko jih je bilo, ki so to vedeli, še več pa jih je bilo, ki tega niso vedeli. To je bilo že pred tedni. Sedaj pa smo tik pred začetkom svetovnega prvenstva v namiznem tenisu, ki bo prihodnji mesec v Ljubljani.

PRIPRAVE V POLNEM TEKU

V torek so se pričele na Bledu intenzivne priprave naše ženske in moške reprezentance za svetovno prvenstvo, ki bo od desetega aprila dalje v Ljubljani. Obiskali smo naše reprezentante v festivalni dvorani na Bledu, kjer so bili zbrani na skupnem treningu.

Naši reprezentanti stanujejo v hotelu Jelovica. Njihov trening se prične dokaj zgodaj zjutraj. Najprej imajo kondicijski trening. Zal jim je slabo vreme onemogočilo izvrševati kondicijski trening zunaj na prostem. Zaradi tega se je vodstvo naše ekipe odločilo, da ta trening dnevno izvršujejo v dvorani, nato pričnejo s treniranjem.

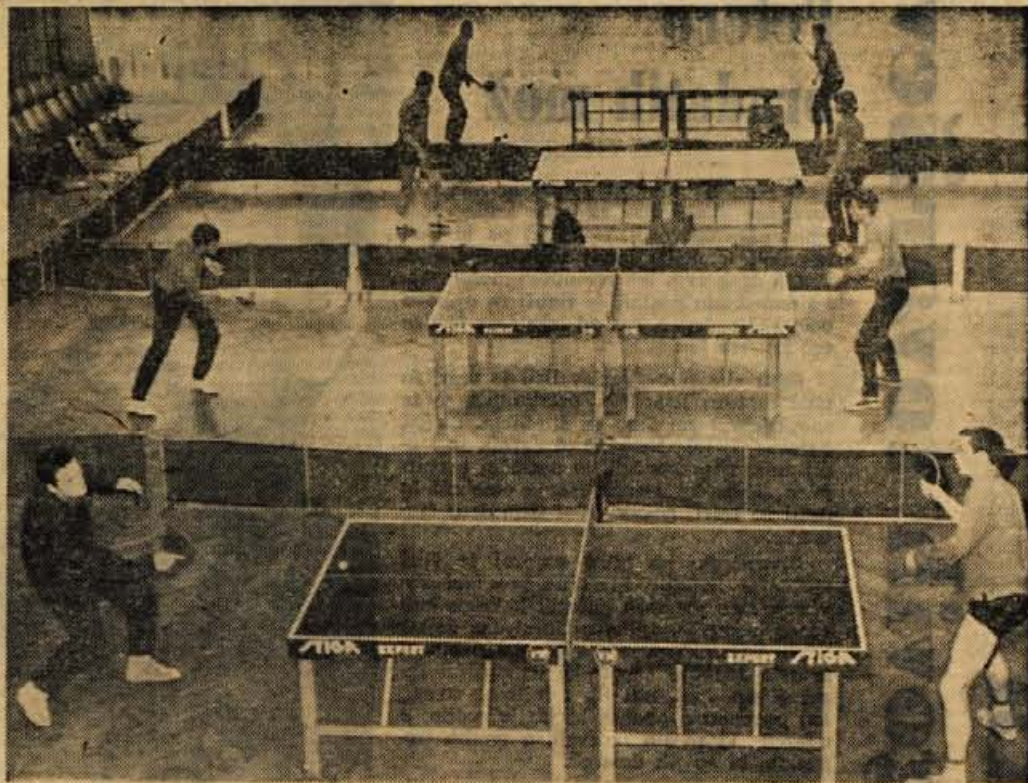
SKRB ZA REPREZENTANTE

Tudi za zdravstveno stanje naših reprezentantov so dobro poskrbeli. Stalno jih nadzoruje posebni zdravnik, ki bo z njimi vseskozi do končnega tekmovanja.

Povprašali smo ga, kakšno je njihovo zdravstveno stanje? Zdravstveno stanje vseh članov obeh naših ekip je dobro.

Za kaj vse morate skrbeti?

Spremljati morate njihovo kondicijsko in zdravstveno stanje, da ne bi prišlo do pretiranega treniranja.

Kakšni so pregledi?

Dnevno jih tehtamo. Pred treningom, med in po treningu pa izmerimo krvni pritisk in puls. Vse to je zelo pomembno, če hočemo, da bodo lahko dosegli take rezultate, kakršne so sposobni doseči.

Pogled na dvorano

Pirčeva pri pregledu

na BLEDU

Istvan Korpa pri treningu

KDO BO ZASTOPAL JUGOSLAVIJO NA SPENTU?

V kolikor bi to govorili v številkah, bi lahko dejali zelo enostavno. Tekmovalo bo šestnajst moških in prav toliko žensk.

Vendar pa bi bilo dobro, da pogledamo pomenko, kdo vse bo zastopal našo državo na tako velikem tekmovanju kot je svetovno prvenstvo.

V moštveni moški ekipi bodo igrali: Željko HRBUD, Istvan KORPA, Edo VECKO, Vojislav MARKOVIĆ in Dragutin ŠURBEK.

V ženski moštveni ekipi pa bodo sodelovali: Cirila PIRC, Ilica JEČMENICA, Ružica ANIĆ in Radmila STOJSIĆ.

V tekmovanju posameznikov pa bodo pri moških tekmovali še: GAZIĆ, STIPANČIĆ, ČARDAŠ, ROTH, TURINA, STENCELJ, OSMANAGIĆ, TERAN, KERN in JAZVIĆ. Za enajstega žal nisem mogel dobiti imena.

V tekmovanju posameznikov pa bodo pri ženskah tekmovali: LUČIĆ, ROTH, RESLER, NIKOLIĆ, KOKALJ, KRALJ, KRAJZER, ARSLANAGIĆ, KURTOVIĆ, PETRAČ, ZRIMEC in VUKOSAVLJEVA.

Sedaj se na Bledu pripravljajo samo člani moške in ženske ekipe, ki bo zastopala Jugoslavijo na svetovnem prvenstvu. Po vsej verjetnosti se bodo pripravljali do osmega ali celo do desetega aprila, potem pa se bodo preselili v Ljubljano.

KAJ MENIJO POSAMEZNI TEKMOVALCI?

CIRILA PIRC je mnenja, da so priprave kar v redu, čeprav so se šele dobro pričele. V kolikor bodo premagale Poljsko, bi se lahko plasirala na 8. mesto. Prav tako misli, da bo Japonska »pristala« na prvem mestu. Jugoslovanska ekipa igra v skupini s Poljsko, Grčijo in Dansko. Osebnost pa bo po njenem mnenju zasedla enega izmed prvih šestnajst mest. Tu pa moram pripomniti, da bomo morale pošteno »prijeti«

za lopar, če bomo hotele tako mesto tudi doseči, ker ji žreb ni bil prav posebno naklonjen.

ŽELJKO HRBUD pravi, če bi hotel priti med prvih šestnajst, se bo moral sestati s petimi Kitajci, kar pa vsekakor ne bo lahka naloga. Željko je mišljenja, da bi Jugoslovani morali zasesti tretje ali četrto mesto. Z organizacijo priprav je zelo zadovoljen.

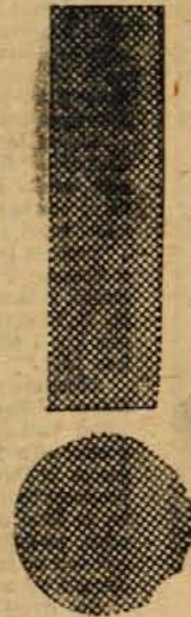
VOJISLAV MARKOVIĆ je bil s svojimi izjavami zelo skop. S pripravami je bil do sedaj zadovoljen. Mišljenja je, da bo Kitajski pripadlo prvo mesto. O svojem plasmaju in plasmaju naše ekipe ni povedal, na katero mesto računa.

IŠTVAN KORPA mi je med drugim povedal, če bi bili naši bolj v formi, bi mnogo lažje zasedli tretje ali četrto mesto, Istvan je imel prilično težak žreb, zato bo za njega velik uspeh, če se bo uspel plasirati med prvih šestnajst. Tudi on bo moral za boljšo uvrstitev igrati s petimi Kitajci. Po njegovih ocenah bodo Kitajci zasedli prvo mesto, drugo bo pripadlo Japoncem in tako naprej. S pogoji na pripravah je zadovoljen. Trener VILIJEM HORANGOZO je bil videti zelo zavzet in zaskrbljen s pripravami. Prav zaradi tega je bil z izjavami zelo kratek. On je v glavnem s pripravami in igralci zadovoljen. O plasmaju pa za zdaj še ni mogel dati kakšnih posebnih izjav.

Zapustil sem festivalno dvorano s tiho željo, da bi se fantje in dekleta čimbolje plasirali na svetovnem prvenstvu v Ljubljani.

JOZE JARC

Kdo bo naslednik Franka

Avtorica članka je znana španska književnica, antifrankistka María Teresa Leon, ki živi v emigraciji v Italiji.

POTRPLJENJE

Spanec je veseljak že iz zibelke. Resen postane šele pred smrtjo, pa še to ne vsak. Spanci so se smejali vse leto 1964; smejali so se celo, ko so videli, kako po zidovih visijo plakati o praznovanju »25-letnice miru«. Cigav je ta mir in za koga? Španski satirični list si je dovolil celo malo besedno igro: priporočil je, da besedi mir in znanost (Paz in Tientia) izgovoriš počasi in tako dobiš novo besedo — patientia (potrpljenje).

Da, to je bilo žalostnih 25 let, odkar je Franku s tujo pomočjo uspelo, da je obdržal zadnjo fašistično vlado v Evropi. Do tega pa je lahko prišlo le zato, ker mu je v zadnjem trenutku uspelo izdati Hitlerja in Mussolinija, ko je bil že prepričan, da je zmaga na strani zaveznikov. Pravzaprav se enakega orožja — izdaje — za zmago poslujajo veliki generali še danes.

KRŠČANSKI DEMOKRATI

Povsod po Španiji so se pričeli ljudje resno spraševati, kaj bo, ko bo Franko umrl? Problem nasledstva — čeprav Franko postaja pojem nesmrtnosti — je vendar v središču vseh dogajanj. Neki madridski list se je odločil, da objavi izjavo grofa de Montrica, španskega poslanika v Parizu, v kateri poudarja, da je problem nasledstva vendar treba rešiti. Takoj se je našlo nekaj generalov, ki so bili pripravljene pomagati poslaniku. Intimno kosilo in pojasnila v zapadnih časopisih: po Frankovi smrti bodo zavladali krščanski demokrati.

Ali je to resnično? Najbrž je. Širijo se vesti, da je Frankova vlada postala utrjena. Nekdaj neukrotljivi general se stara. Grobost vojaka afriške legije odstopa prostor starčevski mehkonosti. Govori se da veliki general večkrat joka. Na zasedanjih vlade sedi odsotno in nervozno premika ustnice. Državne zadeve ga ne zanimajo več, čeprav še vedno podpisuje smrtne kazni. Kapitalisti, mladi ekonomisti, inteligenca in vsi, ki želijo, da bi šla Španija v korak z razvitimi državami skupnega tržišča, škrtajo z zobmi, ko gledajo ta preživeli ostanek preteklosti, ki pa jim še vedno ne pusti svobodno delati.

Oblasti vedno bolj odkrito priznavajo, da se v opoziciji ne da zamašiti ust. Zato se je sestala v Madridu skupina generalov, ki so skušali vzpostaviti zvezo z opozicijo. Toda, v katerih rokah so ključi za rešitev iz težav? In, ali bo rešitev v duhu množice — demokratska?

STRAH PRED TEKMECI

Kaj se bo torej zgodilo v Španiji, ko se bo v časopisu pojavila vest, da je umrl general Franko? Kdo bo njegov naslednik? Kakor samoraslo drevo tudi on ne dopušča, da bi se ob njem razvili mladi. Vsakega tekmeča uniči. Pred mnogimi leti je prišel k Franku sin naslednika španskega prestola Juan Karlos. Pripravil naj bi ga za nasledstvo. Toda tega ni nihče poskušal. Dopustil je celo, da se je okreplil njegov tekmeč Karlos Hugo, ki je oženjen s holandsko princeso.

Kaj pa republika? Ta edini civiliziran način vlade pa ne ugaja mnogim Špancem, ker ni bilo v 25. letih narejeno ničesar drugega kot to, da se pozabi vsak spomin na republiko. Obtožili so jo, da je izzvala državljansko vojno, cerkev jo predstavlja kot nekaj, kar upropasča množice.

V atmosferi zmešnjav, ko se proučuje, kaj se bo zgodilo, ko bo izginil človek, ki postaja senca, se vsi vprašujejo, kaj bo z ljudstvom. Ali se bo morda našel nekdo, ki bo obdržal frankizem brez Franka? Morda general Munjos Grandes? Kaj pa bo, če se bo dvignilo ljudstvo?

Ječe so polne tistih, ki preglasno izražajo nezadovoljstvo nad današnjim stanjem.

NAJMIRNEJSI KRAJ

Turisti, ki prihajajo iz Španije so prepričani, da je dežela za Pireneji najmirnejši kraj na svetu in ni potrebov, največkrat sije sonce, dovolj je vina, tu se igra nogomet in gledajo bikoborbe. In vse je zelo poceni. Toda turisti pozabljajo, da je prav ta cenenost posledica nizkih plač, nizkega življenjskega standarda.

25 let je Španija že obsojena na mrtvilo zapornika. Trideset milijonov zapornikov na tem polotoku, utrujenih in poraženih borcev v državljanski vojni, bo moralo dolgo čakati, da bodo postali ponovno celota.

Hladno in temačno ni samo v burgojskih zaporih. Skoraj povsod najdeš študente, intelektualce, delavce, ki čakajo, da bodo obsojeni ali pa že vedo, kako drago bodo plačali odkrito mišljenje, kajti vsi niso enako potrpežljivo sprejeli teh 25 let miru.

Da, svodoba Španca se kupi za ceno molčanja, ostanee živ, če si nem, če boš hodil v cerkev in mirno delal... Njihovo življenje je polno trpljenja, preganjanj. Leta in leta so rodoljube mučili in ubijali. Strašni časi. Nekega dne se bo svobodno spregovorilo tudi o teh mučenjih in trpljenju. Takrat bomo spoznali ime neveste, ki je osemnajst let čakala na ženina; takrat bomo zvedeli za mater, ki je leta in leta iskala po zaporih sina, toda izmučena je umrla pred vrati nekega zapora...

SPANCI IN POLITIKA

Pravijo, da Spanci ne govorijo radi o politiki. Kateri Spanci? Morda tisti, ki vedo o politiki le toliko, kolikor jim

dopušča cenzura. Ljudje odhajajo, zemlja pa ostaja zapuščenca, ker ni delovne sile. Toda, ali morda to zanima generala Franka? Saj je vendar v Madridu dovolj nočnih lokalov in povsod dobiš Coca Colo. Tisoče vasi ostaja praznih, ali pa so v vaseh le starci in žene. Toda, koga to zanima, saj prirejajo bikoborbe in igrajo nogomet? Tudi intelektualcev je vedno manj, saj je diploma največkrat samo za okras na posetnici, kajti ti ljudje so primorani, da se zaposlijo kot prodajalci ipd. Tega turisti ne vedo. Vidijo samo bučno veselost, vino, smeh in pesmi. Kako veselo se živi v Španiji!

Toda iz zaporov ječi glas pesnika:

To je moja dežela.

Zelim, da nad njo napravim krog, ki se bo razbil kot prekletstvo, kot grom.

Skoraj biblijske besede pesnika Antonia Perikasa je ilustriral veliki španski umetnik Agostino Ibarola. Ibarola nabira listke papirja, označuje jih s številkami, potem jih sestavlja kot otrok v igri. Riše s krvjo, v krču in trpljenju svojih prijateljev. Ko je bila odprta njegova razstava v Londonu, je v nekem listu pisal: »Če bi živel veliki slikar Goya, bi bil tovariš Ibarola.«

Vse to se dogaja v Španiji. In prav zaradi tega lahko kritično ocenimo misel, da bo španski narod popolnoma mirno sprejel katero koli Frankovo nasledstvo.

Toda, čudež se mora zgoditi. To bo trenutek, ko se ne bomo več spraševali, kdo bo naslednik Franka, ko bo tlačen narod izrekel zadnjo besedo.

Pretekli teden je odpotovala v domovino zadnja skupina nizozemskih turistov, ki so v skupinah preživeli tri mesece na snegu na Gorenjskem, predvsem v Kranjski gori. Imel sem priložnost skupaj z njimi preživeti precej uric na snegu in v družbi. Veliko smo o vsem govorili, predvsem o razvoju našega zimskega turizma. Zato sem se odločil posredovati naši javnosti nekaj misli, ki naj bi pomagale dopolniti tiste tiste vrzeli, ki jih tuji preveč, mi pa premalo vidimo. Nizozemska je mala, a visoko razvita dežela zahodne Evrope.

Solarji jo poznajo kot najbolj gosto naseljeno deželo, katere prebivalci so s svojo marljivostjo in upornostjo velik del plodne zemlje izrgali bučnim morskim valovom; deželo, ki ima najvišji hektarski donos in razvito živinorejo. Elektroindustrija je bila že pred vojno na svetovni ravni. Dežela je v vojni delila podobno usodo kakor mi.

Mnogi prebivalci ravninske Nizozemske so se odločili preživeti dopust v gorah. Najbolj poznajo turistične centre Francije, Švice, Avstrije, Italije in Nemčije in ko so le-

Se malo in že se bod: spi stili po strmini

Nizozemci v Kranjski gori

tos odhajali v Jugoslavijo, je bilo to za njih pač nekaj novega in posebnega. Večina je bila pri nas prvič, nekateri pa že drugič. Na moja vprašanja, kaj jih je privleklo k nam, jih je precej odgovorilo, da predvsem želijo doživeti nekaj novega, zanimivega, nekaj drugačnega kot so navajeni v visoko razvitih aloskih državah. Mnogi so bili pri tem sicer razočarani, večina pa se jih je vračala zadovoljnih in zagorelih obrazov z odgovorom, da znova pridejo. Kot poznam te ljudi, menim, da bodo znova prišli, mi pa se bomo morali potruditi, da jim nudimo še več in prisludnem njihovim željam in pripombam.

Sistem vzpenjač v Kranjski gori je že precej izpopolnjen in kolektiv si prizadeva, da bi delo teklo brez zastojev. Vendar pa gost ne more razumeti, zakaj »Metalka« ne more v pravem času preskrbeti materiala za novo vlečnico, ki je začela obratovati ob koncu zimske sezone. Težko mi je bilo, ko sem slišal, »da v Jugoslaviji ne rabijo denarja«. Pojasnila, da ni pravočasno materiala, ne razumelo, ker tega problema pač ne poznajo.

Ali v Jugoslaviji ljudje ne pijejo mleka? Malce čudno vprašanje za gosta iz dežele, ki slovi po kravah mlekaricah. Vprašanje pa je bilo kmalu pojasnjeno. Gosti so obiskali vse trgovine in prodajalne v Kranjski gori in pač nikjer niso videli, da mleko prodajajo. Tu sem torej zlahka prišel iz zagate. Prav prijetno mi je bilo, ko je neki gost ugotovil, da se ljudje po oblekah niti ne razlikujejo z

onimi iz sosednje Avstrije. Gost je namreč preživel prejšnje počitnice na Koroškem, v Kranjski gori pa je res videl v »redu oblečene« Jugoslovane.

Kaj pa gostinstvo? Priznam, da je to precej pereče vprašanje. O tem je bilo že toliko napisanega, predvsem kritik in žal sem sam slišal veliko podobnih pripomb. Predvsem odnos do tujcev ni bil vedno na mestu in včasih sem imel nehote sam občutek, da so prišli gostje zaradi personala in ne obratno. O počasni postrežbi so naši časopisi že pisali, vendar so se gostje ponekod znašli in šli na primer po pijačo čez cesto. Ko so se tega navadili,

natakarjem niti zamerili niso več. Huje pa je, če gost zaradi raztrgane in zavihane preproge telebne sredi hotela! In videl sem, da so kljub intervenciji gosta preprogo popravili šele čez 14 dni. Neki gost mi je tudi zaupal, da ni bila soba pospravljena, kakor bi morala biti. Ko je plačal 500 din napitnine, je bila šele urejena in očiščena. Morda sicer le osamljen primer, pa vendar. S hrano so bili v glavnem zelo zadovoljni, raje so rekli, da jo je bilo preveč, kakor premalo. Morda so hoteli premalo prisludnili posebnim željam. To sklepam zaradi tega, ker niso na primer mogli prehvaliti odlično pripravljene večera v »Špi-

ku« v Martuljku, kjer so jim postregli z različni in čevapčiči, ali pa gorenjsko klobaso v zaski na Voglu. Nekateri gostje so pospravili tudi več porcij. Iz pogovora sem razvidel, da na primer jedo dunajski zrezek doma in da bi prav radi jedli naše domače jedi. Nizozemci, ki so obiskali Ljubljano, so se največ ustavljali v Domu, zadovoljni so bili v Slonu in v Sestici in nekaterih prodajalnah v Ljubljani. Ljubljana je lepo mesto in prav žal jim je bilo, da so organizatorji prirejali na primer izlet v Trbiž (Italijo) namesto v našo metropolo.

Kranjska gora s svojo okolico je za večino ostala v ne- pozabnem spominu. Predvsem tu ni hrupa, povsod so prijazni ljudje in lepote zime. To so stvari, ki bodo znova privabile goste, da preživijo svoj zimski odih pri nas. Morda so v začetku imeli težave zaradi smučí. Večina jih je želela dobiti na posodo. V veliki stiski okoli novega leta jih je nekaj ostalo na cedilu, kljub temu da so jim smučke bile obljubljene. Ta napaka je našemu turizmu prizadejala sicer nekaj škode, ker je nekaj smučí poslej izposojala samo nizozemska potovalna agencija. Vendar so se hoteli kmalu znašli in nabavili nekaj smučí, tako da je bil ta neljubl dogodek kmalu pozabljen. Prav tako so izboljšali prevoz gostov med Kranjsko goro in sosednjimi hoteli.

In družabno življenje? Bar v Priskanu je bil vedno poln gostov, čeprav program ni bil vedno na višini. Turistič-

no društvo pa je organiziralo razne prireditve in za vsako skupino tudi propagandno predavanje z barvnimi diapozitivi. Nekoliko pa je postalo dolgočasno v času daljšega obdobja slabega vremena.

Kar se izbire pijače tiče ni bilo v splošnem pripomb. Jugoslovanska vina so v splošnem pohvalili, tako v ceni in v kvaliteti. Ugotovili pa so, da Jugoslovani precej pijejo in to žal tudi mladina.

Od izletov, ki so jih organizatorji preskrbeli, je bil najboljši na Vogel. Čeprav je turistični center šele v izgradnji, niso mogli prehvaliti izrednih lepote tega visokogorskega smučarskega središča. Nekateri so izrazili željo, da bi vseh 14 dni preživeli prav tu. Le pot do tja in nazaj je bila nekoliko predolga, v glavnem zaradi slabe ceste.

Naš zimski turizem je zoral trdo ledino. Smo na začetku in zato imamo tudi težave. To je popolnoma razumljivo. Pri tem pa pokažimo nekaj več dobre volje in to tam, kjer moramo gostu pokazati, da smo mi zaradi njegovega, potem bo del naših težav tudi gost razumel, sicer ga ne bo več. Drugo nič manj važno dejstvo je, da v tujsko prometnih krajih bolj kot kjerkoli potrebujemo izobražen kader, ki pa naj bo za svoje delo tudi ustrezno stimuliran. In prav v tem zadnjem tiči zajec, ki ga je treba najti. Vseeno pa, ledina je zorana in to ne slabo, če se je velik del Nizozemcev izrazil, da se prihodnje leto vrne, zato moramo z začetim nadaljevati.

Rado Kočevar,

Zičnica v Kranjski gori

